

198120

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

Az Erdélyi Kárpát Egyesület hivatalos értesítője

MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKÉV

Főszerkesztő és felelős kiadó: Dr. BALOGH ERNŐ
Laptulajdonos: ERDÉLYI KÁRPÁT EGYESÜLET

XL. ÉVFOLYAM

1943. 8. SZ. (362)

Erdély

TARTALOM

Itj. Xántus János dr.: Sebesvári garabonciás.
— *Miklós Lajos*: Nehány szó havasi-
virágaink védelmében. — *J. A.*: A Nádasztói
menedékház építése. — *Both Károly*: Száz
jelentkező a görgényi Mátyás-túrára. —
Beke Lajos: Székelyföldi útjelzések. —
B. I.: Túrára. — *B. I.* Régi túranaplókból...
Hírek. — A címlap *Koválszky Károly*
felvétele.

Az „Erdély“ előfizetési ára egész évre 6 pengő. Tagoknak 5 pengő. — Tagsági
díj évi 6 P. — Az előfizetési díjak befizethetők az EKE 72.478. számú csekkszám-
láján és a központi irodában Kolozsvár, Jókai-utca 2., II. emelet. — Hivatalos órák:
d. e. 9—11-ig, d. u. 5—8-ig. Telefon 36-37.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület központjának és vidéki osztályainak levelezési címei.

Központ: Kolozsvár, Jókai-utca 2., II. emelet. Telefon 36-37.

Besztercei osztály: *Dr. Stieber Lajos* Beszterce, Erdőigazgatóság.

Csikszéki osztály: *Székely Géza*, Csíkszereda, OMIH.

Dési »Cibles« osztály: *Knizsek Károly*, Dés, Villamosművek.

Felsőbányai osztály: *Dr. Görög József*, Felsőbánya.

Háromszéki osztály: *Dr. Dobay Béla Sepsiszentgyörgy*.

Marosszéki osztály: EKE marosszéki osztálya, Kazinczy-u. 13., Marosvásárhely.

Nagybányai »Gutin« osztály: *Tréger Lajos*, Nagybánya, Fürdőtelep.

Óradnai osztály: *vitész Solthy László*, Óradna.

Révi »Zichy« osztály: *Dr. Kulcsár András* ref. lelkész, Rév.

Udvarhelyi osztály: *Zárug András*, kereskedő, Székelyudvarhely.

Zilahi »Meszes« osztály: *Seress Miklós*, Zilah, Király-u. 23.

ERDÉLY

Sebesvári garabonciás

Egy arab közmondás szerint, aki messze jár, az nagyokat hazudik. Ebből következne az, hogy a turista igazmondása fordítottan arányos a megtett kilométerek számával, azaz mennél többet gyalogol, annál kisebb szavaiban az igazmondás valószínűsége.

Pedig a turista olykor rövid távokon is szereti elvetni a súlykot s ilyenkor lelki rokonságba kerül a költővel, akinek hazudni is szabad, csak meg ne fogják.

Ezeket előrebocsájtva merek csak garabonciásokról, lidércekről, látó emberekről beszélni, hites tanúnak híva túratársamat, akít a rövidség kedvéért csak Bandinak nevezek s akinek könnyelmű és bohém természete volt hivatva magára vonni a mennydörgő Zeus haragját.

De menjünk az események Ariadne-fonalán s Merkurhoz, a kereskedők tolvajok és turisták istenéhez fohászokodva, a csalfa múzsa helyett válasszuk meg az események színterét is. Idő: vasárnap reggel, színhely: egy komor vasúti fülszoba, ahol az eső stakkatója dobol az ablakon. Sztána felett lomha felhők pihennek a hegyormokon, a párás levegőben óriásira nőnek a csúcsok, kábítóan illatozik a kakukkfű és a zsálya. A Körös is sárgán suhog a kövek között s a messzi havasok üzenetét hozza. Kalotaszeg széles, lapályos medencéje felett azonban kivillan a nap. Zsebemből előkerül a mindenttudó barométer, hogy aztán a borulátás sietségével sürgősen vissza is kerüljön oda.

Szemerklélő esőben szállunk ki Sebesvár állomásán. Már hetek óta járjuk a szűkebb hazánkat, Erdélynek földjét, a földet és a multat, a teret és az időt, várromokat, régi dicsőségünk emlékeit nyomozva a hegyormokon és szirteken. Iróasztalomon pedig lassan épül az a kis jelképes rom, melyet hajdani erősségeink egy-egy kővéből készülök emelni.

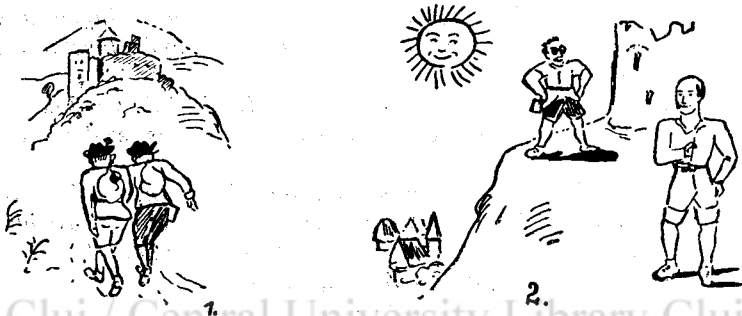
Kalotaszeg nyugati kapuját őrzi Sebesvár — a három hegység és három folyó táját. Őrizte Róma uralma alatt is s neve is volt — ércesen csengő, mediterrán muzsikájú — *A f i c a*. A mai romoktól nem messze ma is kivethetők a sáncoknak, földváraknak nyomai. Ma Sebesvár község aprócska házai fölött merengve állanak a johannita lovagok emelte terméskőfalak. Egy részüket az idő, más részüket a Rákóczi szabadságharcát követő esztelen várrombolás mállasztotta szét.

A vár fölött ma is ott kéklilik azonban a Vigyázó hajlott gerince, a kalotaszegi Olimpusz, ahol a nép hite szerint az Öregisten lakik s a garabonciás, aki hosszú botjával jeget suhogtat arra, akire megharagszik.

A lassan előbukkanó nap széles sugárkévéket csóváz a csúcsokon át s megelevenedik a táj. Ezüsthajú pisztráng villan a pataokban, bivalyok camognak át az ázott réteken. Lomha andantékban van valami ősi egyszerűség, fatalizmus. Óvatos hintálásuk átleng a táj fölött, lépteik meggondoltsága önmagukból folyik és természetes, hiszen a valkóiak hite szerint ők hordozzák hátukon a világmindenséget.

Rövid kapaszkodó után fönn állunk a romok között. Évszázadok súlya húz vissza bennünket nagyságos fejedelmeink korába s a középkor derengő homályba, mikor is lándzsás vigyázók és szakállas ágyúk őrködtek a mellvédeken.

A néma csöndet hirtelen ijesztő morajlás töri meg. A Körös-völgy szurdokaiból izzó szegélyű fellegek rohannak reánk s a szél izgató esőszagot permetez szét a kövek között. Megtépte köntösét Heszperusz, a felhőt, arra sincs már időnk, hogy menedék után nézzünk, mikor már fölöttünk is a nehéz idő.

A kétöles várfa! egyik ablakmélyedésébe húzódunk. A szemközi torony jobb menedéket kínálna az eső elől, de valami baljós előérzet visszatart attól, hogy igénybe vegyük vendégszeretetét. Köpenyeinkbe burkolóva mézzük a körülöttünk száguldó fellegeket s a patakokba ömlő eső zuhatagjait.

A Földanya, Kalotaszeg mitikus istenasszonya mohón tárja ki ölét a mindenségét mozgató víznek s az Öregisten sárkány szolgája bozontos bivalyfejével megbredt fönn a havason — ezüstös villámfarkával verte ránk a jeget.

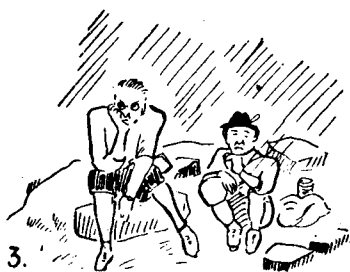
Az eső suhogásában hirtelen fülsiketítő csattanás visszhangzik a romok között. Mintha nehéz gyalogsági puskát süttött volna el valaki. Nem tudjuk mire vélni a különös hang okát, amikor a toronytető vasbuzogányán méteres lángnyelvek lobbannak hirtelen az ég felé. Sárga és lilászörös tűzkigyók csattannak, villóznak körülöttünk. Geológus-kalapácsunkból szikrák pattannak kezünkre s égni, lobogni látszik minden körülöttünk. Mintha egyetlen óriás olvasztókemence pokla szabadult volna el. Csattanás csattanást követ s a nedves toronytető mint óriás elektromos sűrítő sercegeve tölti, telíti a vasbuzogány kondenzátorát. Minden huszadik másodpercben kisül ez a rettentő áramtároló s négy-öt méteres lángcsóvákat dobál szerteszt.

A rémületes színjáték minden képzeletet felülmul. Az alacsonyán vágató fellegek szinte súrolják a bástyafokok peremét. A torony fölött kétségbeesett hollósereg fekete raja károgo. Hirtelen ezüstfehér csik szalad felénk, s a szemközi bástyafalon fekete sáv jelzi a becsapódó villám nyomát. Az utána következő borzalmas dörrenést már nem is halljuk. Az életösztön kába rohanása

fog el: futni, menekülni kellene ebből a lángpokolból. A tízméteres várfalak szélén torpanunk meg. Az ösvényt keressük a méteres fűben a szakadó esősuhatagok között. Örökkévalóságnak tűnik itt minden pillanat... Ismét óriás csattanás a toronytető fölött égni, izzani látszik az ég. Erre kell pedig menekülnünk. Az ösvény szorosán a toronybástya mellett visz el, mert a várfalról leugrani egyenlő az öngyilkossággal. Szemünk kitágulva figyel karóránk másodpercmutatóját. Még tíz, még öt másodperc és ismét csattanva szalad végig a láng a falakon. Az erős fénytől elkáprázva szinte vakon ordítom:

— Előre! ... Most! ...

Valósággal röpködünk az ösvényen a torony felé. Magamban ösztönösen számolom a másodperceket. Nyolc... kilenc... tíz... Most a torony mellett rohanunk... Édeskés ózonszag dől a kormos kövekből... Tizenöt... Mögöttünk

3.

4.

a vár! Tizenhat... Végre itt az út... Aztán megint az ismerős csattanás s mögöttünk kísértetiesen izzanak a várfalak.

Kábán rohanunk az úton. A telefonpóznák jajgatva sírnak mellettünk. Csúcsaikon kis kékes lángnyelvek lobognak. Mintha a természet minden rejtett erői elszabadultak volna. Lihegve, csuromvizesen húzódunk be egy havasi házikó tornáczára. Mögöttünk sötéten, komoran állanak a romok s a bástyafokon kékesen lobog a láng.

— Szent Elmo tüze — szólal meg társam. Emlékszel? — Így tanultuk az iskolában.

— Igen — szent Elmo tüze.

Milyen egyszerűen hangzik ez így. A légköri elektromosság egyik igen ritka tüneménye, írja róla a meteorológia. Légköri elektromosság megnyilvánulása. Ritka tünemény. Szerencsénk van, kifogtuk...

A sebesvári „garabonciás” — mormogom én magamban. Ott láttam a keleti bástyafokon: lobogó köpenyében kacagott a viharba. Aztán kalotaszegi „néző emberek” bűbájos versikéjét zümmögöm:

„Villám, villám, köszöntelek,
Szememből fájdalmat,
Szememből a nyavalyát,
Vesd a falu hídján át
Fúllaszd a patakba...

Villám, villám, köszöntelek.

Ifj. Xántus János dr.

Néhány szó havasi virágaink védelmében

Irta: *Miklós Lajos.*

Az „Új Magyarország“ című napilap f. évi valamelyik számában ötlött szemembe a napi hírek közül az alábbi:

„Seyss-Inquart birodalmi miniszter kezdeményezésére a vezetése alatt álló alpesi egyesület 200.000 tagja néhány éve kötelezte magát, hogy tartózkodik az alpesi virágok letépésétől. Ennek az elhatározásnak kedvező következményei máris mutatkoznak. A nagyvárosok, így Bécs és München, továbbá a kisebb városok: Innsbruck, Salzburg, Grätz környékén az idén sokkal több alpesi virág nyílik, mint azelőtt“.

E rövidke hír példázza azt, hogy még a fegyelmezett szellemű német természetjárás is kénytelen, a törvények erején felül, a természetjáró társadalom önkéntes segítségét is kérni a hegyek flóráját kipusztítással fenyegető veszedelemmel szemben.

Bizonyára a magyar természetjárók legtöbbször szintén azon a nézeten van, hogy honi hegyeink díszeit, a virágokat, meg kell védnünk turistáink úgynevezett gyűjtőszendélyétől. Különösképpen az ez a tétel a hegyi flora királynőjére, a havasi gyopárra.

A gyopártermő hegyekhez közelfekvő üdülőtelepeken láthatjuk nyaranta azt a szomorú képet, hogy az ott nyaraló közönség nemcsak a hegyekre igyekvő ismerőseit bízta meg gyopárszedéssel, hanem ami még szinte veszedelmesebb a havasi növényzetre nézve, a környékbeli pásztorgyerekektől csokorszámba vásárolja a virágokat. Így a megfontolatlan emberi kapzsiság mintegy minden felelősséget elhárítva magáról, a környékbeli lakosokkal fosztatja meg a hegyeket e jellegzetes díszüktől. A hegyi pásztorok ezen tevékenysége még tudatianságuk számlájára írva sem könyvelhető el, hanem a turistatársadalom beavatkozása folytán minden módon megakadályozandó.

Azonban a műveltebb nyaralóközönség és főképen a természetjárók ezirányú vandalizmusa sem menthető. Hogy miért kell a turistáknak e gyönyörű virágok egész tömegét elpusztítani, az számomra teljesen értelmetlen. Valányszor ilyen gyoparcsokokkal felszerelt kirándulókat látok, önkéntelenül is mindig arra gondolok, hogy a költő bizonyára nem azt akarta mondani, hogy csak az a jó ember, aki a virágot szekérszám szereti.

Trenker „Meine Berge“ című munkájának „A hegyászó tízparancsolata“ fejezetében, a 7-ik parancsolatban, melyben a hegyekben történő lopások különböző fajairól beszél, a virágot is védelmébe veszi a következőképpen:

„És ne lopkodd a virágokat sem, melyeket a jó Isten minden ember gyönyörűségére teremtett, melyeket azonban — mint a gyopárt, havasi rózsát, enciánt stb. — a hatóságoknak törvényekkel kell védelmeznie a hozzád hasonló rablásai ellen. Általában kimélned kell a virágokat, a mezőket, a fákat és a füvet. Úgy kell tekintened a hegyek világát, mint az édenkertet, amelyre az Uristen téged, Ádám-embert helyezett és segítened kell megőrizni ennek eredetiségét és szentségét.“

Mint az előbbiekből is láthatjuk, a turista-etika emelésére feltétlenül szükség van, ha azt akarjuk, hogy a természetjáró társadalom eredményesen járuljon hozzá a havasi flórát kipusztítással fenyegető veszély leküzdéséhez.

Tudjuk, hogy indultak már a turista-egyesületek kebelében régebben is olyan irányú megmozdulások, melyek a havasi virágok szedését korlátozni kívánták. Hallottunk a „csak harminc szál virágot“, a „csak tíz“, sőt a „csak három szál gyopárt“ mozgalmakról is. Azonban mindezek a mozgalmak sok eredményt nem mutattak fel s nagy a valószínűség, hogy a mai felszínes és anyagias gondolkozás, valamint eldűrvult erkölcsök miatt nem is tudnak majd felmutatni.

Azoknak a természetjáróknak azonban, akiknek a hegyjárás gondolatában való elmélyedés folytán az emberi élet igaz örömeinek felismerése jutott osztályrészül, külön kötelessége legyen az, hogy úgy a turistaegyesületeken belül, valamint azokon kívül is küzdjön úgy írásban, mint szóban kedves havasi virágaink védelmében.

Végezetül mindazon természetjárók részére, akik a turistaság egyetemesebb jelvényében, a gyopárban, egy magasztosabb cél szimbólumát látják, iktatom ide az „Erdély“ című folyóiratban az 1908. évben megjelent gyönyörű verset.

A gyopár

Irta: Balla Miklós.

*A bérctetőn a hófehér gyopárka
Vágyódva néz a termő völgybe le,
Hol lágy szellőben ért kalász hullámzik
S a rét ezer virággal van tele.*

*Alatta zúg a fenyves koronája —
Tekintete a lombokon pihen,
És kis szívéből égre száll a sóhaj:
Mi szép lehet az erdő mélyiben!*

*Kicsiny virág, te halvány szép gyopárka,
Miként a sas, oly biztos oly szabad,
Ne vágyj a völgybe dús kalászos közé,
Se fenyvesárnyba ne kívánd magad!*

*Aranykalász az embereknek rabja,
Hosszú életre mindhiába vár,
S a lombok alján elsatnyul a rózsza,
Mert nem jár hozzá fénylő napsugár.*

*Maradj meg ott fenn, büszkén a magasban,
— A völgy csupán egy óriás sírgödör —
Emeld fejedet a felhőkön keresztül
— Csak az a fenséges, ami égbe tör!*

A Nádastó-i menedékház építése

Már több ízben írtunk arról, hogy a zilahi osztály munkaterületén, a Meszes hegységben egy nagyobb szabású menedékház építését kezdte el. A ház a Meszes egyik legszebb kilátópontján, a „Nádastó“-nál épül. Már az elmúlt évben sikerült az Egyesületnek aránylag olcsón nagyobb mennyiségű téglát vásárolnia, majd pedig a város sietett segítségére azzal, hogy egy holdnyi területet adományozott a menedékház építése céljára, továbbá kilátásba helyezte segítségét az építési anyagok beszerzésére is. Már az ősszel megindultak a munkálatok és dőltek ki egy-

Nádastói EKE menedékház építése. Balra hátul a szilágyosomlyói Magura
(Dr. Balogh E. felv.)

másután a menedékház építéséhez szükséges fák. Seress Miklós erdőfőmérnök — az építés legfőbb irányítója — a menedékház közelében kitűnő építésre alkalmas követ talált, ennek kitermelése és faragása azonnal megkezdődött s ma már az egész anyag jórésze együtt van.

Sőt, a ház az emeletig fel van építve. Kívül tetszetős faragott kövek borítják, belül pedig a hőszigetelésre alkalmasabb téglá bélelik ki a házat.

Képünk a „házat“ július 6-i állapotában mutatja be. Akkor még csak az alap volt készen és a kövek egyrésze volt kifaragva. Azóta már jól kinőtt a „földből“ és most az emeletet rakják. Természetesen a ház építése igen sok nehézségbe ütközik és talán nem is lehetne felépíteni, ha az irányítás, anyagbeszerzés és az építkezéssel kapcsolatos

más rengeteg tennivaló nem lenne a lehetetlent nem ismerő Seress Miklós erdőfőmérnök kezében.

A ház a természetjárók által eddig a legjobban elkerült helyen épül. Hivatása, hogy a Szilágyságban előmozdítsa a természetjárás mozgalmát és minél több hivat szerezzen a természetjárásnak. A városban, sőt a megyében is igen nagy érdeklődés kíséri a ház építését és az ott hétről-hétre megfordulók lázas izgalommal kísérik a ház építésének haladását és várják azt a napot, amikor a forgalomnak át lehet adni. Hisszük, hogy a ház hivatását teljesíteni fogja és az EKE is előbbre jut egy lépéssel céljának — a természetjárásnak minél szélesebb körben való terjesztése — elérésében.

J. A.

Száz jelentkező a Görgényi Mátyás-túrára

A 81. számú Mátyás-túránkat nagy érdeklődés előzte meg. Július 10-én, az indulás napján is borús, hideg volt az idő, de a felkészült jelentkezők majdnem mind megjelentek az indulásnál — számszerint 95 személy.

Ez a közel százas jelentkezési szám ékes bizonyítéka annak, hogy mit jelent egy másfélnapos kirándulás. Ezeknek a turistatestvéreinknek sok akadályt kellett leküzdenie, hogy a kirándulásra eljöhessenek. Anyagi, beszerzési nehézségek és még sok más. Bizonyára volt ott kölcsön-bakancs, kölcsön-nadrág, kölcsön-hátizsák, de a szív, amelyik ide hozta őket és a földünkhöz való ragaszkodás az nem volt kölcsönkért.

A havasi napsütés, a földön guruló felhő, a szélviharban haláltáncot járó fenyők, békésen csörgedező hegyi patak, mind-mind egy csodás színjátékát adják a természetnek. Ezt akarták megismerni. Ez vonzotta őket.

Egy hegycsúcsot néha összeszorított fogakkal, lankadó izmokkal, de erős akarattal érünk el. Ez a harc tesz képessé, hogy másnap újult erővel küzdjünk a mai élet ezer bajával.

Kirándulásunk egy hölgy tagjától megkérdeztem, volt-e már ilyen magas hegyen. Azt felelte: soha, és fél, hogy nem fog tudni feljutni a csúcsra, pedig oly boldog lenne, ha kibírná odáig. Ez a kislány kipirult arccal, összeszorított fogakkal feljött és boldogság sugárzott az arcáról. Azt mondotta, olyan szép itt minden, úgy érzem, mintha mindez az enyém volna. Megvallom, mi is ezt érezzük, valahányszor a tetőket járjuk. Azt hiszem, ezek a székely kislányok, akárcsak mi, mind otthagyták a szívüket azon a nagy hegyen és az a nagy hegy örökké a miénk marad.

Kirándulásunk lefolyása a következő volt: Július 10-én d. u. 7 órára érkezünk Görgényszentimrére. Itt megnéztük az erdészeti szakiskolát, melyet Rudolf trónörökös vadászkastélyából építettek át, a botanikuskeretet és a történelmi múltú Rákóczi vár romjait. A vár történetét az iskola egyik tanára ismertette. Szállásunkat az iskola igazgatója, Pető János erdőtanácsos úr biztosította, akinek ezúton is hálás köszönetünket fejezzük ki. Másnap a Székely-Himnusz hangjai mellett hagytuk el az intézetet.

Július 11-én reggel különvonattal Felsőfancsalig mentünk. A Felsőfancsal völgye vadregényes őserdő, kitűnő vadászterület. A most épülő vadászösvényt helyenkint az aláfutó patakocskák szelik át, míg később az út a meredek

hegyoldalon kigyózik fel a tetőre. Előbb a Nagytetőt, a Gödrös-tetőt és végül d. u. 1 órára a Fancsaltetőt értük el, ez a Görgényi havasok legmagasabb pontja.

A tetőn a látást a váltakozó felhők korlátozták. Azért láttuk a Görgényi havasok vonulatán kívül a Mezőhavast, a Hargitát és a Kelemen egy kis részét, Maroshévíz fürdőt messzi lent a völgyben, jó megvilágításban, gyufáskatulyának látszó házaival és háttérben a Kelemen havasok óriási tömegét.

Csodálatunkból egy heves orkán rázott fel és kergetett le a tetőről. Ezt a kifejezést a szó legszorosabb értelmében kell érteni; amikor ugyanis fél-órás pihenő után kiadtuk a jelszót az indulásra, a társaság fiatalabb tagjai alaposan átfázva a mintegy 6—7 fokos „melegben” és orkányszerű szélben jó személyvonati sebességgel indultak meg a lejtőn lefelé. Az öregebbek pedig kénytelenek voltak lépést (helyesebben rohanást) tartani a fiatalokkal.

Ezt a gyors levonulást lehetővé tette az, hogy a Fancsal-tetőnek általunk most járt útja ideálisan van vezetve és ezen a legkönnyebb megközelíteni az 1684 m. magas csúcsot. Különösen áll ez, ha, mint esetünkben is, az erdei vasút csaknem a Felsőfancsal vadászházáig viszi fel a természetjárót: ezért az Erdőigazgatásnak tartozunk hálás köszönettel. Valamennyire gyakorlott turista számára semmi különös nehézséggel nem jár ez az út, mert a nagyobb részben kezdőkől álló hatalmas társaság jelentős része feljutott a csúcsra.

Bizony ez a 34 km.-es oda-visszagyaloglás egy napra nem volt könnyű feladat. Bár sokan voltak, akik ez alkalommal először láttak komoly nagy hegyet. A kirándulás minden baj nélkül, terv szerint, teljes erkölcsi sikerrel végződött, alkalmat adva sok embernek arra, hogy megismerjék a nagy hegyek varázsát és így eljegyezzék magukat a természetjárással.

Both Károly.

Székelyföldi útjelzések

Székelyföld ma már minden igaz magyar természetjárónak fogalom. Ha a székelyföldi térképre ránézek, fájó érzéssel állapítom meg, hogy útjelzésekben, menedékházakban szegény ez a szép vidék. Tekintetbe véve a Székelyföld roppant nagy idegenforgalmát, bizony elszomorító helyzet. Gyenge vigasz: „Háború van.” Nincs nyersanyag, a segítőkészek katonák. Ilyen gondolatok mellett szeli át velem a székely gyorsmotor az Olt völgyét. Nézem a Gyergyói havasokat, a messziről feketéllő Hargitát, a Baróti és Bodoki hegységeket. Hálát adok az Istennek, hogy az idén újból viszontáthatom őket és lefektethetem a turistakultúra látható nyomait, az útjelzéseket.

Harminckét kgr. festéssel érkeztem meg Sepsibükszád állomásra. Hat ifjú levente várt az állomáson. Apró kis góbé gyerekek, telve munkakedvvel. Hamarosan kioktattam az útjelzési tennivalókra s aztán munkára fel. Rövid idő alatt a piros vízszintes jelzéssel elérjük Sepsibükszád községházát. Itt festékszint cserélünk és az utat zöld vízszintessel vezetjük tovább a Szent Anna-tó felé. Az út bővizű borvízforrás mellett, a hegy alatt húzódó csutakoson át vezet, majd balra feltérve a fagerendás útra, elérjük a Szent Anna-tó peremét. Mire felértünk, a hajnali köd felhökké tömörült s nedves áldását szórta reánk. A még szárazon maradt fákon festettük meg az út hátralévő háromszáz méter hosszú szakaszát a Szent Anna-tóig. A mindjobban szakadó

esőben a további útjelzéseknek készítése nem volt ajánlatos. Nehezen bár, de befejeztük a Szent Anna-tóhoz vezető legkönnyebb és legrövidebb turista út jelzését. Köszönetemet és hálámat fejezem ki a sepsibükszádi levante ifjaknak s kérem, hogy ezirányú munkásságunkban továbbra is támogassanak.

A tervbevett Szent Anna-tó—Büdösbarlang, Büdösbarlang—Hammas forrás és Bálványosvár—Sepsibükszád útvonal jelzése a rossz időjárás miatt elmaradt.

Verőfényes szép időben Fábos Zoltán pécsi diákkal indultam el a Bodoki havasokon átvezető „Csaba útjá”-nak Málnás-fürdő—Málnás—Hereczvár—Kincsasvár szakaszának piros vízszintessel való jelzésére. Málnás községben Mihályi Zoltán igazgató-tanító fogadott a községházánál Szilágyi István, Dombora Sándor, Szakács János, Delne Ferenc, Fogadós Ferenc és Zaláni József leventékkal. Rövid gyakorlati oktatás után a fogékony eszű székely gyerekek a munkálatoknál nagy segítségemre voltak. Útközi pihenőknél ismerttettem az útjelzések fontosságát, tájékozódási és térképolvasási gyakorlatokat tartottam velük. A Kincsasvár elérése után a Bodoki-tető kilátójára mentünk fel és itt már vizsgafeladatokat adtam nekik. Delne Ferike volt a legügyesebb. A kilátóról látható 48 község közül 36 községet határozott meg.

Visszafelé útnak a Ködmönös—Kisködmönösetőn vezetett, mely a legrövidebb út a Bodoki tetőre és a legszebb kilátást nyújtotta a velünk párhuzamosan haladó Málnás gerincére. Nagy versengés volt az apró behajló völgyek megnevezése körül. Székelyföldi útjaim alkalmával a székely gyermekek legmagasabb fokú helyi, földrajzi ismereteit itt tapasztaltam. Ezen csodálkozni sem lehet, különösen, aki ismeri Mihályi Zoltán igazgató-tanító kiváló helyi ismeretét, földrajzi és történelmi felkészültségét.

Az időjárás kárpótolt a hargitai útjelzési munkálatoknál. A multévi Hargita-fürdő—Madarasi—Hargita útjelzési vonal udvarhelyi szakasza 80%-ban — valószínűleg a rossz festékanyag miatt — tönkrement. Ennek rendbehozása a három órai útszakaszon nyolc óra hosszat tartott. Az útjelzési munkálatokon *dr. Borbáth Samu* Eke központi alelnök, *dr. Mikó Imre* országgyűlési képviselő Eke tag és felesége, özv. Koszorusné, Fábos Zoltán pécsi diák, Szabó Ilonka és Magyar Róbert kolozsvári Eke tagok vettek részt.

A fenti útjelzésen kívül Hargitafürdőről a Tolvajostetőig vezető kék vízszintes útjelzést is elkészítettük. Ezzel az országos kék jelzés Tolvajostető—Uz Bence—Madarasi—Hargita szakasza is befejezést nyert.

Csikszentdomokos felől Balánbányára vezető úton előttünk a Nagyhagymás, Egyeskö, Öcsém és Terkő déli sziklás és kőlavinas oldalai láthatók. A megyei út mindenütt a még csak pataknak nevezhető Olt mentén halad. 10.5 km. után Balánbánya templomától jobbra, a Kovács patakát követve kezdttük meg a piros vízszintes útvonal festését az Egyesköig. Kedvező időjárás mellett a munkálatok gyorsan haladtak. Négy km.-nyi útjelzést négy órai munkával fejeztünk be.

Még ugyanaznap délután az Egyeskö—Öcsémtető országos kék útvonalat is sikerült befejezni.

A következő nap reggel hét órakor Egyeskö, Fehérmező országos kék jelzés nehéz, havasi legelőkön átvezető munkálatait kezdttük meg.

A Nagyhagymás oldalán felállított oszlopok 90%-a földön hever. Az oszlopok gödreit újból kellett ásnunk és kövekkel megerősítenünk. Ilyen nehéz terepmunkálatok elvégzése után délután két órakor találkoztunk a gyergyó-

szentmiklósi osztály által készített Gyilkostó—Fehérmező-útvonal utolsó kék jelzésével.

Balánbánya—Egyeskő, Egyeskő—Öcsémtető és Egyeskő—Fehérmező közötti útjelzési munkálatoknál dr. Molnár Lajos budapesti törvénytudományi jegyző, Turós K. Ernő Eke központi ellenőr, Magyar Róbert Eke központi tag és Fábos Zoltán pécsi diák vettek tevékeny részt.

További útunk már a gyergyóiak frissen készített útjelzésén haladt. Tájékoztatás végett közlöm, hogy a jelzés nem a Feketeahagymás alatt vezet, hanem az Eke legújabbán megjelent „Gyergyói havasok“ c. térképen feltüntetett, a Feketeahagymás—Bütü előtt balra, a nyakon feltérő ösvényen vezet le a Gyilkostóhoz.

A Gyilkostónál meglepéssel láttam az Eke újonnan felállított útmutatótábláit és örömmel tapasztaltam, hogy a Gyergyói havasok legkedveltebb és leglátogatottabb helyén, a Gyilkostó környékén, az útjelzéseket a gyergyói osztály két agilis műszaki csoportvezetője, Zárug L. István és Málnássy Béla elvégezték.

A fenti székelyföldi útjelzések kimutatását az alábbiakban közlöm:

Székelyföldi útjelzések:

1943. VII. 14.	Sepsibükszád állomás—Sepsibükszád községháza, piros vízszintes. Csaba útvonalszakasz. 35 perc	— — —	3 km.
	Sepsibükszád községháza—Szent Anna-tó, zöld vízszintes. 1 óra 40 perc	— — —	3.5 km.
1943. VII. 16.	Málnásfürdő—Málnás—Hereczvára—Kincdásvár, piros vízszintes. Csaba útvonalszakasz	— — —	11.5 km.
1943. VII. 18.	Málnás község—Kisködmönös—Ködmönös—Bodoki havas, zöld vízszintes	— — —	7 km.
1943. VII. 20.	Tolvajostető—Uz Bence menedékház, országos kék vízszintes	— — —	6 km.
1943. VII. 21.	Uz Bence—Madarasi menedékház, országos kék vízszintes. (Javítás)	— — —	12 km.
1943. VII. 23.	Balánbánya—Egyeskő, piros vízszintes	— — —	5.6 km.
	Egyeskő—Öcsémtető, országos kék vízszintes	— — —	1.7 km.
1943. VII. 24.	Egyeskő—Fehérmező, országos kék vízszintes	— — —	8.5 km.

Gyergyói havasok.

1943. VI. 21.	Pongrácztető—Fehérmező, sárga vízszintes	— — —	10 km.
1943. VI. 21.	Gyilkostó—Fehérmező, országos kék vízszintes	— — —	9.5 km.
1943. VI. 23.	Gyilkostó-telep—Kisczohárd, zöld vízszintes	— — —	2.8 km.
1943. VI. 25.	Gyilkostó-telep—Gyilkoshavas—Gyilkostó—Idegenforgalmi iroda, zöld vízszintes	— — —	9.2 km.
1943. VI. 26.	Gyilkostó körüli sétatút, piros vízszintes	— — —	3 km.

Összesen: 93.3 km.

Beke Lajos

Túrára

Régi kalotaszegi emlékek... Egeres dombon épült, fák között meghúzódó öreg templomának NY. kapuzata még románkori művészleteket is őriz. De a szentély már a XV. századból való. Nagy műérzékkel alkotott kicsiny szentségházának készítését az 1493-as évszám igazolja. A befalazott sekrestyeajtó viszont a XVI. század alkotása. Jól illeszkedik környezetébe a szentély falába elhelyezett, 1616-ból származó Bocskay Gábor-féle síremlék, korának egyik jellemző alkotásának tekinthetjük... Műtörténeti szempontból igen értékes az egyház úrasztali felszerelése is.

* * *

Az *egeresi vár* viszont igen elhanyagolt állapotban fogadja a turistát. Az eredeti négyszög alakú épület egyik szárnyát már le is bontották. Pedig feltétlen méltó lenne a megmentésre, hisz reneszánsz művészleteivel a fejedelmi kor egyik hivatott képviselője... Teljes pusztulása érzékeny veszteséget jelentene az erdélyi kultúrának.

* * *

Farnos kicsi csúcsíves ref. temploma Kalotaszeg későközépkori építészetének legjellegzetesebb példája. Mert alaprajza, szélességi és magassági aránya, sokszögzáródású szentélye, D. csúcsíves bejárata, a boltozatgyámkómaradványok, — mind mintaszerű megoldást nyertek készítőik által... A mennyezet, karzat, szószék és a padok idősebb Umling Lőrinc szépséges alkotóképességét hirdetik. A szentély egyik nevezetes dísz Farnosi Veres János 1510-ből származó síremléke, mint a csúcsíves és reneszánsz ízlés találkozásának jellegzetes emléke... A cinterem gazdag lelőhelye a faragott műemlékeket őrző köveknek. A XVIII. században készült faharanglábon egy 1475-ből származó harangot őriznek... Külön élményt jelent a turistának templomunknak tájképi elhelyezkedése.

Entz Géza írásából. Ellenzék, Kv. 1943. július 3.

* * *

Tötör község — Szolnok-Doboka vármegye — régi református templomának képe egy elhagyott, gondozatlan magyar alkotást állít elénk...

* * *

Építészet, Bp. 1943. III. köt. 2. füz.

Magyar lelkünket marcangoló önvád fogja el, amikor őseink egyik szép alkotását omladozni látjuk. Elnéptelenedett hajlék, Isten-háza látogató nélkül, — mint korhadásra, pusztulásra ítélt díszes kopjafa mered felénk. Ez most Tötös hajdani ref. temploma... Nekünk erdélyi magyar turistáknak, az a feladatunk: túráink közben járjuk sorra régi községeinket, fényképezzük az omladozó falakat, gyűjtsük a helyi vonatkozású adatokat. És ezekkel hívjuk fel az illetékesek figyelmét a látottakra. Minden kép, minden adat, nagy értéket jelenthet magyarságunk felemelésénél. — Kicsi erővel is megmozgathatunk nehéz dolgokat!

B. I

Régi túranaplókból . . .

Hunyadmegyei osztályunk 1893. június 1-én megtartott első rendes közgyűlésén Téglás Gábor előadás tartott: Hunyadmegye turistasági feladatairól“. Sorra vette a nevezetesebb turistahelyeket és mindjárt javaslatot is tett ezek feltárására. Így először említette Hunyad, Arad és Torda-Aranyos megyék összeszögelésénél fekvő 1841 m. Gainát. Hunyad és Alsó-Fehér megyék határán fekvő 1246 m. Vulkánnak különösen botanikai jelentőségét emelte ki. Mint kilátópontot páratlannak mondta. Az algyógyi fürdőt túragócpontnak javasolta, honnan a Bózes feletti szirtsor, Erdőfalva-glódi szoros barlangjai, a csibi sziklaszoros $\frac{1}{2}$ —1 napos túrákkal könnyen felkereshetők. Marosillye környékén a Ruzska-Pojánát ajánlotta a nagyobb túrákra indulók figyelmébe. Petrozsénytól nyugatra a havasok aljában, üdülőtelep alapítását javasolta. Hátszegről állandó kirándulás-sorozatot kíván rendszeresíteni a Retyezátba. Mint mondotta: „a Retyezát kultusza évszázadokra, sőt a rómaiakig visszanyúlik s azt ajánlani szinte felesleges“. Sürgette a retyezáti turistaösvények létesítését, jelzések készítését. A Sebesvízvölgy feltárásával, út építésével Feketető környékén a „200 m.-t meghaladó környezetben a jövő Csorba-tavát“ látta kialakulni. A Zenogát is „európai hírre“ segítené a turistamunka. A piskiek figyelmébe ajánlotta Aranyhegy 392 m. nagyszerű kilátópontját. Déva közelében a városi hatóság közreműködésével a Szárhegy 503 m., Nagyhegy 706 m. könnyen hozzáférhetővé tételét kívánta, — mondva: így a tanuló ifjúságot a természet kedveletére rászoktathatjuk“. A nagyági „képviselőség“ Hájton lévő messzelátójának látogatására felhívta a távolabbi vidékek turistáit. Előadása végén a „munkaprogramm“ továbbítását, a tanítóság támogatásának megnyerését, a tanfelügyelőség megkeresését az oktatószemélyzet turistatevékenységének buzdítására; a MÁV-tól a vasútállomásokon a nevezetesebb turistahelyekhez iránymutató táblák elhelyezését sürgette. Kívánatosnak tartotta: „a megyei külön kalauz mielőbbi megírását és több ezer példányban lehető legjutányosabban leendő terjesztését“.

Erdély, 1893. II. évf. 189—195. oldal

* * *

Háromszékvármegyei osztályunk. 1892. április 3-án tartotta Sepsiszentgyörgyön alakuló közgyűlését. Az osztály első évében előadások tartására és kirándulások rendezésére fektette a fősúlyt. Öt előadást tartottak az osztály székhelyén. Népes kirándulások keretében Kovásznára, Kézdivásárhelyre és az ojtói szorosba, Előpatakra, Málnás—Tusnád—Szent-Anna-tó és a torjai Büdösbarlang környékére, Gyulafalvára, majd az év végén Rozsnyó—Zernestre vezettek túrákat. Meg is volt a vezetőség fáradozásának az eredménye. Rövid egy év alatt 200 főre emelkedett a taglétszám. A nevezetesebb túrákra pedig az ország különböző részéből több mint 200 vendég is érkezett!

Erdély, 1893. II. évf. 124—125. oldal.

B. I.

HIREK

MaTuOSz július 6. tanácsülésén Csizik Béla dr. elnökölt. Bejelentette, hogy Zsembery Gyula dr. lemondott a Szövetség elnökségéről és a legfelsőbb sporthatóság őt bízta meg az elnöki tisztség ellátásával. Székfoglaló beszédében kifejezésre juttatta azt az elhatározását, hogy a kapott hivatalos megbízást a közeljövőben megtartandó közgyűlés elé kívánja terjeszteni, az öszturistaság álláspontjának megkérdezésére. Köszönetet mondott a MTE, MKE és EKE-nek, az előlegezett bizalomért. Keresetlen szavakkal méltatja a távozó Zsembery Gyula dr. érdemeit. Turistamunkájának alapját a turistatársadalom összességének képviselésében látja. Szolgálni kívánja a turistaegyesületek közös érdekeit és a magyar turistaélet további fejlődését. Érvényesíteni óhajtja a magyar turista érdeket hatóságok előtt és minden vonalon. Munkájában teljes pártatlansággal a gyengébbek érdekeit szolgálja, az egyetemes turistaság célkitűzésének szemelött tartásával. Természetesen a nagy egyesületeknek jelentőségét kellő mértékkel értékeli és őket a magyar természetjárás alappilléreinek tekintti. A turistaság belső életében a turistáskodás színvonalának emelését; a nevelés, oktatás és felelősségérzet és az öntudat kifejlesztését kívánja előmozdítani. Minél több hívet, barátot és megbecsülést sze-

retne biztosítani a magyar turistágnak. A lelkesen fogadott elnöki célkitűzések után bejelentette: Vörös Tihamér ügyv. alelnöki megbízatását. Polgárdy Géza főtitkár katonai szolgálatának idejére a helyettesítéssel Stier József titkárt bízta meg a tanácsülés. Ankner Béla bejelentette, hogy a Horthy-esúcsoson augusztus 13—15-én munkatúra keretében vaskeresztet állítanak fel. Babós Imre a Mátyás-túrákról tartott beszámoló. Az eddig beérkezett jelentések szerint 2064 igazolványos turista vett részt a túrákon. Legtöbb résztvevővel az MTE, MKE és EKE szerepel a kimutatásban. Előadó sürgette a budai hegyek jóváhagyott útjelzeshálózatának elkészítését az illetékes egyesületeknél. Titkár bejelentette, hogy a borszönyi TIT-féle kisinői menedékház használatát és hozzávezető jelzéseken a turistaközlekedést tiltó határozatot az illetékes főszolgabírói hivatal visszavonta. Ülés végén Szuniogh Árvay Nándor a tanács nevében közvetlen szavakkal búcsúztatta a távozó Zsembery Gyula elnököt és kérte őt a magyar turistaügy további támogatására. Majd meleg szavakkal üdvözölte Csizik Béla dr. új elnököt és biztosította a magyar turisták lelkes támogatásáról.

B. I.

Turistatérkép a Gyergyói-havasok és környékéről. Az Erdélyi Kárpát Egyesület kiadásában új turistatérkép jelent meg a Gyergyói-havasokról. A térkép 37.500 méretarányú, feltünteti a már kész és tervezett turistaútvonalakat, menedékházakat. Az útjelzések közül a tervezettek között feltüntetett Gyilkostó—Egyeskő kö-

zötti országos kék jelzés időközben teljesen elkészült. A térkép adatait a Zárug-testvérek gyűjtötték össze és Beke Lajos tervezte, míg a nyomást a m. kir. Honvéd Térképeszeti Intézet végezte. A térkép a kisléptékű turistatérkép pótlása céljából készült. A térkép tisztajövedelmének 50%-át az Egyesület a falusi székely gyermekek sífelszerelésére fordítja. A térkép ára 2.— pengő, kapható az Erdélyi Kárpát Egyesület irodájában és a könyvkereskedésekben.

Marosszéki osztályunk hírei: Az osztály augusztus 1-én elkészítette Déda-felső állomástól az Istenszékéig vezető piros vízszintes út jelzését. Augusztus hó 7-én pedig a bekecsi útjelzést meghosszabbította Nyáradremete vasúti állomásáig.

A marosszéki osztály istenszéki Mátyás- és Zrinyi Ilona emléktúrája. Ötödik Mátyástúránkat is nagy érdeklődés előzte meg.

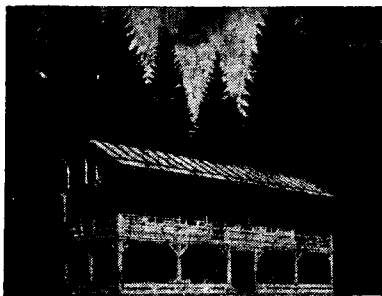
Július 31-én 72 személy indult útra. Marosvásárhelyről Déda-alsó állomásig mentek vonattal, onnan pedig gyalog mentünk fel Déda-bisztráig. Dédán találkoztunk a kolozsvári csoport 15 résztvevőjével, ezenkívül voltak Budapestről, Désről, Szászrégenből, összesen a kirándulásunkon 92 személy vett részt. Augusztus 1-én reggel 6 órakor indultunk és d. e. 10 órára érkezünk meg célunkhoz, Istenszékére. Minket megelőzve 1 órával előbb indult útjelző csoportunk Máthé Boreasa és Nagy Gábor turistatesvérünk vezetésével, akik feladatukat szépen meg is oldották. Déda-felső állomástól — Istenszékéig az út jelzését elkészítették (piros-fehér vízszintes).

A gerinc-úton mentünk, a reggeli napsütésben a völgyekben maradt köd és az ebből kiemelkedő hegyhátak mind felejthetetlenül szép volt.

A tetőn 11 órakor megkezdődött a Mátyás-, illetve Zrinyi Ilona emlék-

MENJEN ÜDÜLNI az ERDÉLYI KARPAT-EGYESÜLET

Forrásligeti menedékházába

Megközelítése Nagybányáról, tengerszintfeletti magassága 1016 m.

Kirándulási lehetőségek a Rozsályra, Gutinra, hosszabb túra a rendkívüli szépségű Bódi-tóhoz.

Felvilágosítást nyújt az Erdélyi Kárpát-Egyesület nagybányai osztályának elnöke: Tréger Lajos, Nagybánya, Fürdőtelep. Válaszbélyeg mellékelendő!

ünnepélyünk. A magyar Hiszekegy után dr. Máthé János, dr. Mőck Vilmos Zrinyi Ilona emlékbeszéde hangzott el, az Ő maradandó nagyságát és a történelmi időket összehasonlítva a jelennel, amikor a nemzetnek ilyen magyar leányokra és asszonyokra van szüksége.

Ezután Ürmösi Jenő központi elnök szép szavakkal ismertette a Mátyás-túrák jelentőségét, köszöntve a megjelent egyesületek résztvevőit. Dr. Szuniogh Árvay N. turistatesvérünk a Szövetség részéről keresetlen szép szavakban mondott köszönetet a kirándulás megrendezéséért és ismertette a Szövetség célkitűzéseit.

Végül a Himnuszt énekeltük el. Ezután megnéztük a látnivalókat. Egyik felől a hegyek letöredezve a Maros völgyébe ereszkednek le. A Maros meg méltóságteljesen kanyarog kiszélesedett medrében. Nyugaton a Bisztra völgyébe ereszkedő hegyhátak sorozata. Északon a Kelemen-havasok főgerincének vonulata, Délen a Görgényi havasok teszük változatossá, érdekessé ezt a csodás körképet.

Az Istenszéke méltó a nevére, várhoz hasonló sziklafalai, mindenik egy más-más irányba néző kilátótoronynak is nevezhető. Nem hiába a Kelemen-havasok egyik legszebb részlete.

Délután 2 órakor indultunk vissza és 6 órakor már repített haza a székely körvasút kit-kit otthona felé.

Statisztikánk újra egy szépen sikerült Mátyás-túrával gazdagodott.

Both Károly.

Az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal kolozsvári kirendeltsége által meghirdetett „Kalotaszegi és székely faragott kapuk“ c. fényképpályázat iránt igen nagy érdeklődés mutatkozik. Bár a pályázat határideje f. évi szeptember hó 15-ben lett megállapítva, már is igen szép anyag gyűlt össze. A pályázat feltételeit lapunk júniusi számában részletesen közöltük. A pályázatra ismételtelen felhívjuk fényképező tagjaink és olvasóink figyelmét. A fényképpályázat díjai: I. díj 150 P., II. díj 100 P., III. díj 70 P., 2 drb. IV. díj à 50 P. és 4 drb. V. díj à 30 P. — A pályázók feltételek szerinti képeiket az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal Kolozsvári Kirendeltsége címére (Kolozsvár, Mátyás király-tér 10. I. em.) küldjék.

Tehenek tanyáznak az ünököi SKV menedékházban. A radnai havasokat járó turistákat kellemtelen meglepetés érte, amikor az Ünökő alatti SKV. menedékházba érve, ott békésen kérődő teheneket találtak. Mivel ez az egyetlen megszállási lehetőségük volt a turistáknak az Ünökön, furcsának találjuk az SKV eljárását, hogy menedékházát egyik-napról a másikra istállóvá alakította át. Nem tudjuk milyenek a tervei SKV-nek, azonban nem hisszük, hogy a menedékház megszüntetése végleges szándéka lenne. Amennyiben ez mégis bekövetkezne, az EKE-nek

a feladata, hogy a turisták részére egy megfelelő menedékház építéséről fenti helyen gondoskodjék.

Az EKE központja a kolozsvár környéki útjelzéseket felújította és nagyszámú útjelző-táblát helyezett el.

Mátyás-turáinkról. Egyesületünk szövetségi hivatalos túsáit a legtöbb esetben esős időjárás mellett rendezhette meg. Így a várt tömegmegmozdulásokat nem érthettük el, mert csak a legvállalkozóbb kedvű tagjaink indultak az „állandóan megmosott” Mátyás-turákra. Több oldalról érkezett kívánságra, a már beküldött jelentések alapján elkészítettük Egyesületünk Mátyás-túra kimutatását és e helyen ismertetjük:

Központ	131
Marosszéki Osztály	54
Gutin Osztály	30
Ciblesi Osztály	9
Csíkszéki Osztály	2
Meszes Osztály	2

Összesen: 228

tag-résztvevő.

Budapesti tagjaink az ország különböző részén megrendezett Mátyás-túrákon 25 tag-résztvevővel szerepeltek.

Kérjük tagjainkat, különösen az Osztályokat, hogy minél többen vegyenek részt a Mátyás-túrákon. Hegyeink között ünnepeljük Erdélyünk nagy szülöttének dicső emlékét.

Kir. Biz.

Könyvismertetés.

Dr. Tulogdy János: Kolozsvár környékének kiránduló helyei (Kolozsvár, 1943.) Egy félszázad folyt le azóta, hogy az EKE legelső „Kolozsvári Kalauza” 1894-ben forgalomba került a Kolozs megyei Osztály kiadásában, amikor is *Hamvas József* szerkesztő fölkérésére a kolozsmegyei és a városkörnyéki kirándulóhelyek első összeírásával e sorok írója bízott meg. Azóta úgy az EKE, valamint más kiadók részint zsebkönyvek, részint prospektusok alakjában a turistakiadványok egész sorát jelentették meg napjainkig, melyek különösen Északerdély visszatérésével az idegenforgalmi propaganda fontos tényezőivé váltak Kolozsvár látogatottsága érdekében.

Ilyen természetű legújabb kiadvány az, amely most *dr. Tulogdy János* tollából került ki, aki mint Erdély földrajzának egyetemi magántanára, Kolozsvár környékének kirándulóhelyeit úgy tudományos, mint turista szempontból vonzó fejtegetésekben ismerteti egészen új érdekkeltés mellett.

A füzet a „Kolozsvári Szemle” különlenyomataként jelent meg, hol a szerző szakavatott tolla képzeletben végigvezet Kolozsvár természeti szépségekben, történelmi és műemlékekben gazdag környékén, melyek megismerése és ébrentartása a város lakóit e föld sírig tartó, hűséges szeretetére nevelek a szerző szavai szerint. A füzet tanulságos tartalma megérdemelné, hogy gyakorlati cél szempontjából zsebkiadásban is terjeszthető legyen.

Za-la.

A turista szerepe a gyümölcsstermelésben

A gyümölcsfa két részből áll: egyik része a talajban helyezkedik el, ez a gyökérzet, másik része a föld színétől felfele a számunkra is látható világban, ez a törzs és korona. A két rész általánosan egymástól különböző származású. A régi gyümölcsstermelésnél a dió, szilva, a különböző barackfélék még magról szaporított fák. A modern gyümölcsstermelésnél azonban ismerve ennek káros hatásait, már csak oltott gyümölcsfákat ismerünk. Ez annyit jelent, hogy valamely jó tulajdonságokkal bíró vad gyümölcs magjáról, vagy erre a célra szelektált jó gyökérzetet nevelő és a talaj tápanyagait jól feltáró fajtájának magjaiból vagy ivartalan úton, bujtásokkal, dugványokkal szaporított utódaiból neveljük a gyökérzetet. Ezek szerint módjában van a kertészkedőnek arról a tájról szerezni be a megfelelő gyökértípust, amely termelés szempontjából neki legjobban megfelel. Erre az ismert tulajdonságokkal rendelkező gyökérzetre oltja azután a termelő saját maga odahaza vagy a faiskolás a faiskolájában az ugyancsak ismert származású, nemes tulajdonságokkal rendelkező, kitenyésztett gyümölcsfajtáját.

Az említett gyökérrész és nemes rész kiválasztása nagy szaktudást és körültekintést igényel. Azzal, ha azt mondom, hogy például jonathán almafáját akarok vadalma gyökérzetre oltani, ezzel még nem mondtam semmit. A vadalma származhat ugyanis a Felvidék legkülönbözőbb fekvéseiről, magas hegytetőről, fagyúgos völgyből, vizenyős területről, vagy síváran száraz helyről. Attól függően, hogy honnan származik a gyökérzet, természetsszerűleg hosszabb vagy rövidebb életű lesz és a származásának ellenkező tulajdonságú területen tápanyagfeltáró készsége betegségekkel, időjárásí 'viszontagságokkal szemben ellenálló készsége csökkenni fog. Egy ingoványos területen több generáción keresztül át nevelkedett vadalma magját, vagy gyökérsarját egy sívár, száraz vidékre viszem, azon természetsszerűleg sinylődni fog. Ugyanez áll fordítva is, ha a száraz területen nevelkedett magoncot vizenyős területre viszem, az ott nem fogja jól érezni.

A gyökérzet szabja meg a ráoltott nemes fajta lényeges tulajdonságait. Ez az oka annak, hogy például ugyanarról a nemes fáról származó jonathán fajta más-más származású alanyra, azaz gyökérzetre oltva, más ízű, zamatú, tartósságú, színezetű, sőt sok esetben más alaku is lesz. Az elmúlt évtized alatt az oltványokat (facsemétéket) a különböző kereskedelmi faiskolák szinte iparszerűen állították elő. A szükséges gyökérzet előállítására a gyümölcsfa magvakat, főleg szeszfordékból, konzervgyárakból szereztek be, ahol természetesen a magok kiválasztásánál nem lehettek tekintettel az egyes magok származására. Méginkább nem tudták elkülöníteni a különböző tulajdonságokkal rendelkező magokat. Ennek az összekeverésnek elkerülhetetlen eredménye lett az ellenállási készség általános csökkenése.

Észak-erdély visszatérése ebben a tekintetben új lehetőségeket nyújt. Észak-erdély legkülönbözőbb fekvése, időjárásí adottságai, a különböző talajszerkezetek révén más és más tulajdonságokkal rendelkező, szinte erdőszéri vadgyümölcsfacsoportokat nevel. A hatalmas erdőségekben, esetleg nehezen megközelíthető helyen ott áll egy-egy sok évtizedes, minden szempontból egészséges, időjárásnak, kártevőknek ellentálló, termelési szempontból minden jótulajdonsággal rendelkező vadgyümölcsfa-csoport. Ha a turista a rengetegeket járva, térképén vagy emlékezetében megjelöli azt a helyet, ahol azt vagy azokat a vadgyümölcsöt termő fákat látta, esetleg lefényképezi és erről a gyümölcsstermeléssel foglalkozó érdekképviseleteket értesíti, a fentiek értelmében rendkívül nagy szolgálatot tesz hazájának. Nemcsak a vadalma, vadkörte, hanem a különböző vadcserecsnye, vadmeggye, szilva és a többi, étkezés számára talán fanyar, nehezen élvezhető gyümölcsöt termő, de az ország oltványanszükségleteinek nemesítése érdekében rendkívül nagy szerepet játszó gyümölcsfákról van szó.

Tisztelettel felkérünk minden komoly turistát arra, hogy a tájékozódása szerint legszebb vadgyümölcsfákról, esetleg például az 1200—1300—1400 méteren talált nemes gyümölcsfákról, ha az jó tulajdonságait illetően a figyelmet megérdemli, tájékoztatást rövid pár sorban vagy személyesen közölje Kolozsvár, Majális-utca 24., — EMGE— címen. A borítékra és levélre kérjük ráírni: gyümölcsstermés.

A vadregényes Hargitán kb. 1350 m. tenger színe feletti magassághan van az Erdélyi Kárpát Egyesület

Uz Bence menedékháza :

8 szoba 18 ágygal, 2 tömegszállás 36 ágygal.

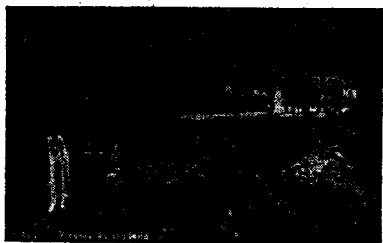
Megközelítése: Csíkszeredáig vonattal, innen naponta kétszer közlekedő MÁV autójáráttal.

Hálódíjak: közös hálótermekben ágynemű nélkül EKE tagoknak 1 P, szövetségi tagoknak 1.50 P, nem turistáknak 2 pengő. Hálódíj ugyanott ágyneművel 1.60, 2.20 és 2.80 pengő a fenti sorrendben. Kettő és három ágyas szobákban 3.30, 4, 4.70 pengő. Hozzászámítanak még 10% kiszolgálási és 5% forgalmi adót. Levelezés: Székely Géza, Csíkszereda, Kossuth Lajos-u. 26. sz.

Télen, nyáron nyitva. Korlátlan kirándulási lehetőségek a Hargita minden részébe.

Erdély kapujában, a Sebeskörös csodás völgyében, a Zichy csepkőbarlang közvetlen közelében áll az Erdélyi Kárpát Egyesület

Zichybarlangi menedékháza,

ahol 17 szoba és közös turista háló áll a nyaralók rendelkezésére.

Megközelítése: Személyvonattal Zichybarlang megállótól 5 perc. Gyorsvonattal Rév nagyállomástól 6 km. gyalogút.

Hálódíjak: közös turista szálláson pokróc nélkül: 1 pengő. Egyágyas szoba díja EKE tagoknak 2, szövetségi igazolvánnyal ellátott turistáknak 3, nem tagoknak 4 pengő. Kétágyas szoba a fenti sorrendben 4, 6, 7 pengő. Teljes napi penzió napi háromszori bőséges étkezéssel EKE tagoknak 12.— P, szövetségi tagoknak 13.— P, nem turistáknak 14.— P. 8 napnál hosszabb ideig tartó ott tartózkodás után engedmény.